

Alþingi
Erindi nr. P 139/3076
komudagur 6.9.2011

Nefndasvið skrifstofu Alþingis
b/t sjávarútvegs- og landbúnaðarnefndar
Benedikt Sv. Benediktsson
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn um frumvarp til laga um stjórn fiskveiða, þingmál nr. 827

Á vorþingi 2011 lagði sjávarútvegsráðherra fram á Alþingi þingmál nr. 827 um breytingar á lögum um stjórn fiskveiða („stóra-frumvarpið“) en áætlað er að afgreiða frumvarpið nú á haustþingi. Sveitarstjórn Langanesbyggðar lýsir yfir þungum áhyggjum vegna frumvarpsins. Er einsýnt að verði frumvarpið samþykkt í óbreyttri mynd mun það, auk frumvarps um breytingar á lögum um stjórn fiskveiða sem samþykkt var á Alþingi á sl. vor („litla-frumvarpið“), geta haft veruleg neikvæð áhrif á atvinnuþróun í Langanesbyggð sem og öðrum byggðum landsins sem byggja afkomu sína á sjávarútvegi.

Undanfarin ár hefur atvinnulíf í Langanesbyggð staðið í miklum blóma. Ísfélag Vestmannaeyja hefur fjárfest verulega í uppbyggingu fiskvinnslu á Þórshöfn og störfum hefur fjölgað jafnt og þétt, bæði við fiskvinnslu sem og afleiddum störfum. Einsýnt er að svigrúm það sem fólgið er í núverandi fiskveiðistjórnunarkerfi gerir Ísfélagi Vestmannaeyja kleyft að byggja upp hagkvæma rekstrareiningu á Þórshöfn, fjárfestingu sem lagt er í með langtímahagsmuni að leiðarljósi, bæði hagsmuni félagsins og byggðarinnar.

Þá er rekin á Þórshöfn öflug útgerð, sem gerir út bátinn Geir ÞH, sem sér fjölmörgum fjölskyldum í sveitarfélaginu farborða, en útgerðin hefur á undanförunum árum fjárfest mjög í aflaheimildum til að styrkja rekstrargrundvöll sinn.

Einnig rekur fiskvinnslufyrirtækið Toppfiskur myndarlega fiskvinnslu- og þurrkun á Bakkafirði sem skapar fjölda starfa á staðnum.

Jafnframt eru í sveitarfélaginu fjölmargar útgerðir smærri aflamarksbáta sem veita eigendum sínum og öðrum trygga atvinnu.

Næg og stöðug atvinna hefur styrkt innviði alls samfélagsins; íbúum hefur fjölgað, þjónustustig hefur hækkað og nýverið var ákveðið að ráðast í nýbyggingar íbúða til að bregðast við fyrirsjáanlegum húsnæðisskortri á Þórshöfn.

Athugasemdir við greinar frumvarpsins

Sveitarstjórn Langanesbyggðar gerir alvarlegar athugasemdir við fjölmargar greinar frumvarpsins:

Í 3. grein þess er m.a. fjallað um þá flokka og hluta sem heildarafli skiptist í, eða svokallaða byggðapotta. Hagfræðingar, hérlandis og erlendis, eru jafnan á einu máli um að sóknarstýring í fiskveiðum er óhagkvæm til lengri tíma lítið, enda leiði hún fjölgunar fiskiskipa og slæmrar meðferðar á afla. Úthlutun byggðakvóti fylgir auk þess aukin hættu á hagsmunapotí, geðþóttáákvörðunum og spillingu.

Í 6. grein frumvarpsins er fjallað um rétt útgerða til samninga um nýtingaleyfi á aflaheimildum. Líkt og í 3. grein skapar 6. greinin hættu á pólitískri spillinu og geðþóttáákvörðunum sjávarútvegsráðherra og dregur úr möguleikum sjávarútvegsfyrirtækja á hagkvæmum langtímafjárfestingum.

7. grein frumvarpsins mun eyða á nánast einu bretti hagkvæmni innan sjávarútvegsins, enda kveður greinin á um bann við varanlegu framsali aflaheimilda. Bráðabirgðaákvæði við greinina færir sjávarútvegsráðherra óeðlilegt geðþóttavald, það eð hún kveður á um að framsal aflaheimilda sé háð samþykki ráðherra næstu árin og heimilar honum að neyta forkaupsréttar á aflaheimildum á verði sem hann ákveður sjálfur! Ekki þarf að fjölyrða um óhagræði það sem hlýst af slíkri lagasetningu.

Í 15. grein frumvarpsins er fjallað um hlutfall uppsjávarafra til manneldisvinnslu. Greinin kveður á um að hlutfallið skuli auka úr 70% í 85%. Á það skal bent að það er yfirlýst markmið allra sjávarútvegsfyrirtækja sem stunda veiðar og vinnslu á uppsjávarfiski að auka hlutfall manneldisvinnslu. Það er aftur á móti mjög varhugavert að lögfesta það hlutfall sem vinna skal til manneldis, enda getur margt ráðið því hvernig hagkvæmast er að vinna aflann og hámarka aflaverðmætið.

Almennt um frumvarpið

Aukið óhagræði

Með lagasetningu þeirri sem kveðið er á um í „stóra-frumvarpinu“ er uppbyggingu sjávarútvegs stefnt í voða, enda víkja í því langtímahagsmunir fyrir skammtímahagsmunum. Með því að heimila ráðherra að breyta reglum kerfisins frá ári til árs, eftir eigin geðþóttu, dregur úr möguleikum sjávarútvegsfyrirtækja til að gera langtímaáætlanir og fjárfestingar í samræmi við þær.

Aðför að landsbyggðinni

Engum dylst að samþjöppun í sjávarútvegi, bæði í veiðum og vinnslu, hefur bitnað á einstökum byggðarlögum á landsbyggðinni. Að sama skapi hafa aðrar byggðir eflst og dafnað, hvar stærri og sterkari fyrirtæki hafa getað hagrætt í rekstri og þar af leiðandi aukið virði þeirra veiðiheimilda sem þau hafa úr að spila. Núverandi fyrirkomulag fiskiveiðistjórnunar hefur því ekki síður eflt landsbyggðina en veikt. Það er því vandséð sú sanngirni sem á að vera í því fólgin að taka veiðiheimildir út úr byggðarlögum sem hafa styrkst og eflst á undanfórnum árum, t.d. með gríðarlegum fjárfestingum í búnaði og mannafla, og færa til byggða sem eru ekki í stakk búin til að skapa sömu verðmæti.

Framsal

Undanfarin ár hafa orðið til á Íslandi gríðarlega öflug sjávarútvegsfyrirtæki, sem mörg hver hafa sérhæft sig í veiðum og vinnslu ákveðinna fiskitegunda. Þannig næst fram ótvíræð hagkvæmni, enda ekki alltaf á vísann að róa í útgerð þar sem ófyrirsjáanlegar sveiflur og breytileiki í náttúrunni getur verið mikill. Með framsali veiðiheimilda hafa fyrirtækin getað brugðist við slíku og þannig náð að laga sig að breytilegum aðstæðum sem óhjákvæmilega fylgir nýtingu náttúrulegra fiskistofna.

Vald ráðherra

Frumvarpið færir sjávarútvegsráðherra verulegt vald og svigrúm til pólitískra geðþottaákvæðanna. Sveitarstjórnarmönnum er, samkvæmt frumvarpinu, jafnframt fært samskonar vald til úthlutunar veiðiheimilda. Reynsla síðustu ára af úthlutun byggðakvóta hefur sýnt að slíkt vald er sveitarstjórnarmönnum í litlum sjávarbyggðum mikill bjarnargreiði og hefur leitt af sér ósætti og illindi víðast hvar.

Byggðakvóti, pottar og sóknarstýring

Þó aflahlutdeildarkerfi, líkt og notað hefur verið við stjórn fiskveiða við Ísland frá árinu 1984, sé um margt umdeilanlegt, dylst engum að hagkvæmni sjávarútvegs hefur aukist til muna og fjölmargar byggðir, bæði stórar og smáar, efist og dafnað, þrátt fyrir fullyrðingar margra um annað. Langesbyggð hefur fram til þessa stutt mjög aðgerðir sem hefur verið ætlað að styðja hinar veikari byggðir, t.d. úthlutun byggðakvóta. Eins og áður er nefnt er úthlutun slíkra heimilda og réttinda síður en svo átakalaus og oft án sjáanlegra hagsbóta fyrir viðkomandi byggðir. Það væri því til að æra óstöðugan að auka enn frekar á slíkar aðgerðir, með tilheyrandi hættu á spillingu, úlfúð og óhagræði. Það tæki síðan átján yfir ef veiðum úr boðuðum byggðapottum ætti að stýra með sóknarstýringu, enda hefur það sýnt sig oft og víða um heim, t.d. við Færeyjar og Nýfundnaland, að kappveiðar leiða til magnveiða sem aftur bitnar á gæðum aflans og þar af leiðandi verðmætum hans, svo ekki sé nú talað um skynsamlega og sjálfbæra nýtingu fiskistofna.

Það er mat sveitarstjórnar Langesbyggðar að finna þurfi nýja aðferðarfræði við úthlutun aflaheimilda til hinna veikari byggða, þar sem langtímahagsmunir byggðanna verði hafðir að leiðarljósi, svo eyða megi óvissu um úthlutun frá ári til árs og byggðirnar geti gert áætlanir um stöðuga uppbyggingu til langs tíma.

Nýliðun

Í þeirri viðleitni að auka nýliðun í sjávarútvegi, gerir frumvarpið ráð fyrir að þeir sem hafa þegar selt frá sér veiðiheimildir geti á ný fengið heimildir, þeim að kostnaðarlausu; veiðiheimildir sem teknar eru af útgerðum sem hafa greitt fyrir þær hátt verð. Á sama hátt mun frumvarpið, verði það að lögum, færa heimildir frá útgerðum sem hafa atvinnu af fiskveiðum til þeirra sem stunda veiðar í tómstundum. Slík nýliðun á að mati sveitarstjórnar Langesbyggðar ekki rétt á sér og á reyndar fátt skylt við nýliðun. Eða hvað er fengið með því að taka veiðiheimildir af einum og færa öðrum?

Áhrif á Langesbyggð

Langesbyggð byggir afkomu sína fyrst og síðast á sjávarútvegi, hefur alltaf gert það og mun alltaf gera. Atvinnuástand og mannlíf í sveitarfélaginu er nú í meiri

blóma en verið hefur um langa hríð. Atvinnuleysi þekkist ekki og undanfarin misseri hefur menntað fjölskyldufólk sest að í sveitarfélaginu, ekki síst vegna þess að hér hefur ríkt stöðugleiki í atvinnulífinu um nokkurt skeið.

Langnesbyggð fór varhluta af „uppsveiflunni“ svokölluðu, naut ekki ávaxtanna af ofurvexti bankanna í sama mæli og sveitarfélög á suðvesturhorni landsins. Íbúar Langanesbyggðar hafa samt sem áður mátt súpa af beiskum kaleik hinnar svokölluðu „kreppu“ í formi skattlagningar, hækkandi flutningskostnaðar og minnkandi kaupmáttar. Íbúum Langanesbyggðar hefur alltaf verið ljóst að verðmæti verða ekki búin til úr loftinu eða á pappírnum, heldur með vinnusemi og dugnaði. Þess vegna hefur sveitarfélagið lagt mikla fjármuni í hlúa sem best að sjávarútvegi í byggðinni, m.a. með því að bæta hafnaraðstöðu á Þórshöfn til að svara auknum kröfum um meðferð og frágang afla, svo úr honum megi vinna sem mest verðmæti, þjóðarbúinu til tekna.

Útsvarstekjur Langanesbyggðar eru að langstærstum hluta byggðar á störfum sem tengjast sjávarútvegi eða afleiddum störfum. Þá hafa aukin umsvif í höfninni á Þórshöfn skilað sveitarfélaginu umtalsverðum tekjum.

Ljóst er að frumvörp ríkisstjórnarinnar um breytingar á stjórn fiskveiða munu draga verulega úr þeim aflaheimildum útgerðir í sveitarfélaginu hafa yfir að ráða. Frumvarpið sem nú er til umfjöllunar mun auk þess draga verulega úr möguleikum útgerðanna til hagræðingar og fjárfestinga. Að samarlögðu myndu frumvörpin því skapa verulega óvissu um framtíð fiskvinnslu og útgerðar í Langanesbyggð. Ekki þarf að spyrja að leikslökum verði vegið að fjöreggi sveitarfélagsins með þessum hætti.

Niðurstaða Langanesbyggðar

Frumvarpið eru að mati sveitarstjórnar illa ígrundað, enda vegur það að atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni og skapar verulega óvissu um afkomu sjávarbyggða á borð við Þórshöfn og Bakkafjörð. **Því skorar sveitarstjórn Langanesbyggðar á sjávarútvegsráðherra að draga frumvarpið til baka nú þegar.**

Samþykkt samhljóða af sveitarstjórn Langanesbyggðar 1. september 2011

Þórshöfn 2.september 2011

Fh. hönd sveitarstjórnar Langanesbyggðar

Gunnólfur Lárússon, sveitarstjóri